

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของ ผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน และโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น โดยเสนอตามลำดับดังนี้

1. องค์ประกอบทางครอบครัวที่มีผลต่อการเรียนของนักเรียน
2. บทบาทของผู้ปกครองในด้านการศึกษา
3. ความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน
4. โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

องค์ประกอบทางครอบครัวที่มีผลต่อการเรียนของนักเรียน

การจัดการศึกษาให้แก่เด็กนั้น สถาบันการศึกษาจะรับผิดชอบแต่เพียงฝ่ายเดียวย่อม ไม่เพียงพอ เพราะมีสถาบันสังคมอื่นที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของนักเรียนรวมอยู่ด้วย เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันทางศาสนา ตลอดจนสื่อสารมวลชน ฯลฯ เป็นต้น แต่สถาบันที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการของนักเรียนและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับนักเรียนคือ สถาบันครอบครัว

ครอบครัวประกอบด้วยบิดา มารดา ญาติพี่น้อง ผู้ปกครองของเด็ก ปิตามารดา หรือ ผู้ปกครองเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อเด็ก เพราะเป็นผู้ให้การอบรมเลี้ยงดู และสร้างความอบอุ่นแก่ เด็ก เมื่อเด็กเติบโตขึ้นก็เตรียมเด็กให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียนต่อไป ครอบครัวจึงเป็นสถาบันทางสังคมหน่วยแรกที่ทำให้เด็กได้เรียนรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ (อาภา ภมรบุตร 2529 : 24) และเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางการศึกษาของเด็ก (รัตนา ตุงคสวัสดิ์ 2528 : 110) สถาบันครอบครัวมีหน้าที่ให้การศึกษแก่สมาชิกใน ครอบครัว ให้การอบรมสั่งสอนในเรื่องมารยาท ระเบียบของสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี ให้ความรู้ด้านวิชาอาชีพ (ยงค์ พุ่มจิต 2528 : 65)

อิทธิพลของครอบครัวมีผลโดยตรงต่อพฤติกรรม ทักษะ และความพร้อมทางด้านจิตใจ ของเด็กอย่างมาก หากเด็กจะเรียนได้เต็มที่ และมีพฤติกรรมเป็นที่ยอมรับในสังคม โรงเรียนจะ ต้องอาศัยครอบครัว เป็นแหล่งสำคัญในการที่จะช่วยให้การเรียนการสอนได้ผลตามต้องการ และ ช่วยให้เกิด เป็นที่ยอมรับของเพื่อน และสังคมโรงเรียน (ชนิดา รัชพลเมือง 2531 : 129) เพราะในวันหนึ่ง ๆ เด็กมีเวลาอยู่ที่บ้านมากกว่าที่โรงเรียน และตลอดเวลาที่เด็กอยู่ที่บ้านบิดา มารดาจะเป็นผู้คอยดูแลให้ความสนใจในการศึกษาของเด็ก ตลอดจนช่วยส่งเสริมการเรียนของ เด็กให้ดีขึ้น การดูแลส่งเสริมเด็กให้ประสบผลสำเร็จทางการศึกษาได้มากน้อยเพียงใดนั้นก็ ต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของครอบครัว (ประทีป สยามชัย 2526 : 120) ซึ่งได้แก่

1. ความมั่นคงทางครอบครัว
2. ความเอาใจใส่ของครอบครัว
3. ภูมิหลังทางเศรษฐกิจของครอบครัว

1. ความมั่นคงทางครอบครัว ครอบครัวที่มีความมั่นคง ไม่ว่าจะมียศ มารดา หรือมีบิดา หรือมารดา คนใดคนหนึ่ง มีผลต่อการเรียนของเด็ก จากการวิจัยของวิลเลียม บี บรูค โคเวอร์ และเอ็ดเซล แอล อีริกสัน (Brookover and Erickson 1975 อ้างถึงในประทีป สยามชัย 2526 : 120) พบว่าการที่เด็กมีบิดา หรือมารดาเพียงคนเดียว หรือมีทั้งบิดา มารดา มีผลต่อความสามารถในการใช้ภาษาที่โรงเรียนสูง ทั้งนี้เมื่อตัวแปรอื่น ๆ เช่น สถานภาพทาง เศรษฐกิจ สังคม เชื้อชาติ และชนิดของหลักสูตรที่โรงเรียนถูกควบคุมไว้ นอกจากนี้ยังพบว่าเด็ก ที่มีบิดาหรือมารดาเพียงคนเดียวมีผลต่อเด็กทางด้านต่าง ๆ เช่น การเป็นโรคจิต การตั้งครุภัก ก่อนแต่งงาน การเป็นเด็กเกเร และการออกจากโรงเรียนก่อนจบการศึกษา ส่วนครอบครัวที่มี บิดาและมารดามีโอกาสช่วยเหลือร่วมมืออบรมสั่งสอนเด็กทั้งทางด้านวิชาการ และสังคมได้ดีกว่า บิดาหรือมารดาคนเดียว ผู้ใหญ่คนเดียวเลี้ยงดูเด็กย่อมจะต้องยากกว่าสองคนช่วยกัน

อย่างไรก็ตาม ครอบครัวที่มีทั้งบิดาและมารดา แต่มีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่อง การเลี้ยงดูเด็ก จะมีผลกระทบถึงพฤติกรรมของนักเรียนที่โรงเรียนได้ เพราะการที่นักเรียนได้รับความกระทบกระเทือนทางด้านอารมณ์ และสังคม ย่อมทำให้ผลการเรียนล้มเหลว สิ่งที่เกิดขึ้นใน ครอบครัวย่อมมีผลกระทบมาถึงโรงเรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2. ความเอาใจใส่ของครอบครัว จากรายงานการวิจัยของวิลเลียม บี บรุกโคเวอร์ และเอ็ดเซล แอลอีริกสัน (Brookover and Erickson 1975 อ้างถึงในประทีปสยามชัย 2526 : 121) แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองที่เอาใจใส่ต่อการศึกษาของบุตรมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับการส่งบุตรไปเรียนในโรงเรียนที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ตัวอย่างเช่น ประมาธสองในสาม (ร้อยละ 65) ของผู้ปกครองที่สนใจในการเรียนของบุตรของตน จะส่งเด็กไปเรียนที่โรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง สำหรับผู้ปกครองที่มีความสนใจน้อยกับการเรียนของบุตรของตน (ร้อยละ 39) ส่งเด็กไปโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และในทางตรงกันข้าม ส่วนใหญ่ของผู้ปกครองที่ไม่เอาใจใส่ต่อการเรียนของบุตรของตน (ร้อยละ 61) ส่งเด็กของตนไปเรียนที่โรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ส่วนผู้ปกครองที่สนใจกับการเรียนของบุตรของตนสูงเพียงร้อยละ 35 ส่งเด็กไปเรียนที่โรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าผู้ปกครองที่มีความสนใจกับการเรียนของเด็ก ส่งเด็กไปโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ซึ่งเป็นความเอาใจใส่ต่อการเรียนของผู้ปกครองที่มีต่อเด็ก

ในปัจจุบันการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่โรงเรียนนั้นยังทำกันค่อนข้างผิวเผิน สิ่งที่เห็นได้ชัดคือ การรายงานพฤติกรรมของเด็กในสมุดรายงานที่ผู้ปกครองได้รับรายงานนั้น จะเป็นลักษณะกว้าง ซึ่งไม่แน่ชัดว่าพฤติกรรมนั้นมีผลต่อการเรียนของนักเรียนหรือไม่ และในเวลาเดียวกันผู้ปกครองก็ไม่บอกรายละเอียดมากนักในสมุดรายงาน เกี่ยวพฤติกรรมของเด็ก ผู้ปกครองนั้นสามารถช่วยเด็กได้ทางด้านวิชาการ ซึ่งเป็นการช่วยโรงเรียนในทางอ้อม สถาบันครอบครัวและสถาบันโรงเรียนไม่สามารถจะแยกออกจากกันได้ การที่สถาบันหนึ่งเปลี่ยนแปลงแต่อีกสถาบันหนึ่งไม่เปลี่ยนแปลงย่อมไม่เกิดผล จึงควรมีการจัดระบบให้ทั้งสองสถาบันนี้ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยโรงเรียนอาจจะให้ข้อมูลแก่ครอบครัวเกี่ยวกับประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนประสงค์จะให้แก่เด็กแล้ว ทางครอบครัวช่วยเสริมให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางด้านการเรียนและทางด้านพฤติกรรม ตามที่โรงเรียนประสงค์ โรงเรียนควรจะต้องติดต่อกับผู้ปกครอง โดยบอกความคาดหวังและการประเมินผลเด็กในทางที่ดี พร้อมทั้งแนะนำวิธีการที่จะให้ผู้ปกครองช่วยเหลือเด็กตามไปด้วย การติดต่อกับผู้ปกครองนี้ ควรตั้งอยู่บนรากฐานของความเคารพ เชื่อถือซึ่งกันและกัน

3. ภูมิหลังทางสังคมและเศรษฐกิจของครอบครัว สภาพทางสังคมของครอบครัวและเพื่อนบ้านใกล้ เคียงของนักเรียน มีผลต่อบรรยากาศของโรงเรียนและผลการเรียนของนักเรียน นั้นผูกพันอยู่ับสภาพทางสังคมอย่างแน่นแฟ้น โรงเรียนจะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับภูมิหลังทางสังคมของนักเรียน และในทำนองเดียวกันภูมิหลังทางสังคมจะเป็นอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับโรงเรียน โรงเรียนที่มีบรรยากาศทางการศึกษาดี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ลักษณะภูมิหลังทางสังคมของนักเรียนส่วนมาก (ประทีป สยามชัย 2526 : 122) เป็นดังนี้คือ

1. นักเรียนที่เข้าเรียนจะมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมในระดับสูงมากกว่าที่จะมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับต่ำ
2. นักเรียนที่เข้าเรียนจะมีบิดาและมารดาอยู่ร่วมกันมากกว่าที่จะมีเพียงบิดา หรือมารดาเพียงคนเดียวคนหนึ่ง หรือไม่มีทั้งบิดาและมารดา
3. นักเรียนที่เข้าเรียนจะเป็นประชากรส่วนใหญ่อของประเทศ มากกว่าที่จะเป็นชนกลุ่มน้อย

เนื่องจากภูมิหลังทางครอบครัวที่ต่างกัน ทำให้ผลการเรียนของนักเรียนต่างกันไปเอง นักเรียนที่ยากจนและเรียนช้าชั้นมักจะถูกกล่าวถึงสภาพของครอบครัว ตลอดจนกระทั่งพันธุกรรมไม่ดี ซึ่งผลการเรียนของนักเรียนที่ไม่ดีนี้ อาจจะเป็นเพราะความแตกต่างในด้านการใช้ภาษาและวิธีการคิดมากกว่า โรงเรียนอาจจะสามารถช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ได้

ภูมิหลังทางเศรษฐกิจของครอบครัวมีผลต่อการเอาใจใส่ดูแลบุตรหลาน ผู้ปกครองต้องออกไปประกอบอาชีพเพื่อ เศรษฐกิจของครอบครัว เป็นเหตุให้ผู้ปกครองไม่ค่อยมีเวลาสนใจหรือเอาใจใส่กับบุตรหลานของตนได้เต็มที่ ส่วนใหญ่จะให้บุตรหลานอยู่กับพี่เลี้ยง หรืออยู่กับตามลำพัง โดยเฉพาะครอบครัวที่มีฐานะยากจน เด็กจะต้องช่วยตัวเองตามลำพัง ผู้ปกครองไม่มีเวลามาอบรมสั่งสอนมากนัก ดังนั้นโอกาสที่เด็กจะประพฤติตนเสื่อมเสีย คบเพื่อนฝูงเกเร เสพยาเสพติด หรือก่อความไม่สงบในสังคม เช่น ลักขโมย จับปล้น จนถึงก่อคดีอาชญากรรมต่าง ๆ ขึ้น จะเห็นได้ว่าสภาพทาง เศรษฐกิจของครอบครัวมีอิทธิพลต่อการศึกษานของเด็กอยู่ไม่น้อย เด็กที่เกิดมาใน

ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นด้านอุปกรณ์การเรียน เงินค่าใช้จ่าย เสื้อผ้า อาหาร ของใช้ที่จำเป็น หรือไม่จำเป็นต่าง ๆ เด็กเหล่านี้จะมีอย่างพร้อมมูล ถ้ามองในด้านตรงข้ามบ้าง เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีฐานะยากจน โอกาสที่จะเข้าเรียนมีน้อย เพราะผู้ปกครองไม่มีทุนหรือถ้าได้เรียนแล้วก็ยังประสบปัญหาความขาดแคลนต่าง ๆ อีก เช่น อาหารการกินไม่สมบูรณ์ เสื้อผ้ามีจำนวนจำกัด ขาดอุปกรณ์การเรียน ไม่มีเงินทองใช้จ่ายอย่างเพียงพอ เด็กบางคนต้องขาดเรียนบ่อย ๆ เพื่อช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ หรือบางรายยังเรียนไม่จบก็ต้องออกกลางคัน เป็นต้น

คอสเซี่ยล เอ เพรสคอตท์ (Presscott 1961 : 14 - 46) ผู้อำนวยกาการสถาบันค้นคว้าเรื่องเด็กของมหาวิทยาลัยแมริแลนด์ ได้ทำการศึกษาพบว่า ภูมิหลังทางเศรษฐกิจของครอบครัวจัดว่าเป็นหนึ่งในองค์ประกอบทั้งหลาย ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก ในเรื่องนี้ การ์ล ซี การ์ริสัน และคณะ (Garison and Others 1964 : 96) ได้ศึกษาพบว่า ภูมิหลังทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองมีผลต่อการเรียนของนักเรียน เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ย่อมจะขาดประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยในการเรียนรู้ ทำให้ผลการเรียนไม่ดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ มาร์ติน ครอยซ์ และเบิร์ต บราวน์ (Deutsch and Brown 1964 : 24 - 35) ที่ว่าการเป็นสมาชิกของครอบครัวที่มีฐานะ เศรษฐกิจต่ำ เป็น เครื่องชี้ถึงคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสติปัญญาที่ต่ำเหมือนกัน

เท่าที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าองค์ประกอบทางครอบครัวมีผลต่อการศึกษาของนักเรียน กล่าวคือครอบครัวนักเรียนที่มีบิดา มารดาอยู่ร่วมกัน มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับสูง จะให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนของนักเรียนได้ดีกว่าครอบครัวของนักเรียนที่มีเพียงบิดา หรือมารดาแต่เพียงผู้เดียว และมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับต่ำ

บทบาทของผู้ปกครองในด้านการศึกษา

ครอบครัวมีบทบาทในด้านการศึกษาที่สำคัญที่สุดของนักเรียน บิดา มารดา ผู้ปกครอง จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในด้านการศึกษา การส่งเสริมการเรียนให้แก่นักเรียนที่บ้าน และ

ผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการสนับสนุนการศึกษาของนักเรียนที่บ้านด้วย การผลักภาระ ความรับผิดชอบ เรื่องการเรียนของนักเรียนไปให้สถาบันโรงเรียนแต่ผู้เดียวนั้น เป็นการเข้าใจที่ ไม่ถูกต้อง การที่นักเรียนจะเรียนได้ผลดีหรือไม่ดีนั้น เกิดจากสาเหตุหลายประการ ละเมียด ลิมอักษร (2521 : 42 -48) ได้ให้คำแนะนำไว้ว่า การที่นักเรียนเรียนไม่ดีขึ้น สิ่งที่ควรนำมา พิจารณาคือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ได้จัดสิ่งแวดล้อมให้นักเรียนได้เหมาะสมหรือไม่เพียงใด นักเรียนมี ห้องเรียนหรือสถานที่ เป็นสัดส่วนที่จะทำการบ้านหรือท่องหนังสือได้สะดวกเพียงใด ฯลฯ นอกจากนี้ จะพิจารณาและแก้ไขสาเหตุให้ถูกต้องแล้ว พ่อแม่ควรรใช้เวลาสนทนาซักถามเกี่ยวกับการเรียนหรือ เกี่ยวกับทางโรงเรียน ก่อนที่จะปล่อยให้เด็กเรียนทำการบ้านหรือท่องหนังสือตามลำพัง ทั้งนี้เพื่อให้ นักเรียนเห็นว่าพ่อแม่มีความรักและห่วงใย และเพื่อตอบปัญหาแก้ข้อสงสัยของนักเรียน นักเรียนจะ มีความสนใจและภาคภูมิใจถ้าพ่อแม่สามารถให้คำแนะนำ หรือตอบคำถามเกี่ยวกับการเรียนของตน ได้ เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนสนใจในการเรียนยิ่งขึ้น การให้คำแนะนำแก่เด็กเรียนนั้นพ่อแม่ ควรช่วยแต่เพียงให้คำแนะนำเมื่อนักเรียนต้องการ และคอยดูแลให้นักเรียนทำการบ้านตามที่ โรงเรียนมอบหมายให้ แต่การดูแลไม่ควรเป็นไปในลักษณะถามตอบ เพราะจะ เป็นการฝึกให้นักเรียนขาดความรับผิดชอบ นอกจากนี้แล้วผู้ปกครองก็ควรหาโอกาสพบปะสนทนากับครูเพื่อถาม ข่าวดูความก้าวหน้าทางการเรียน ตลอดจนความประพฤติของนักเรียนที่อาจจะต้องร่วมมือกัน แก้ไข

ศรีสุตา ศิริสิทธิ์ (2522 : 99) และธีระ ชัยยุทธยรรยง (2527 : 68 - 69) ได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับบิดา มารดา หรือผู้ปกครองที่จะปฏิบัติต่อบุตรหรือนักเรียนในปกครองใน ทัศนคติที่สอดคล้องกันคือ

1. บิดา มารดา เป็นผู้มีส่วนสร้างความอบอุ่น ความรัก ความมั่นคง และเสริมสร้าง กาลังใจให้บุตรและนักเรียนในปกครองเป็นอย่างมาก เป็นต้นว่าความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของ บิดามารดา แนะนำในเรื่องที่มีประโยชน์ต่อการเรียน สนับสนุนในเรื่องการศึกษาเล่าเรียนอย่าง เต็มความสามารถ

2. ถ้าเป็นไปได้ควรเลือกทำเลสำหรับที่อยู่อาศัยในบริเวณที่สงบเงียบ ปราศจากสิ่งรบกวน และควรจัดหาห้องส่วนตัวให้สมาชิกในครัวเรือน ทั้งนี้เพื่อให้มีสมาธิในการศึกษาเล่าเรียนที่บ้านของนักเรียน

3. พยายามให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน เช่น คอยดูแลให้ได้มีเวลาทำงานที่คลุมอบหมายให้อย่างสม่ำเสมอ โดยไม่มอมงานทางบ้านให้แก่เด็กเรียนมากจนไม่อาจปลีกเวลาเพื่อทบทวนบทเรียนได้

4. ควรปกครองนักเรียนด้วยความยุติธรรม ไม่บังคับ หรือตามใจมากเกินไป

5. ให้เด็กเรียนมีเงินสำหรับใช้จ่ายอย่างเพียงพอ และมีเครื่องใช้สำหรับเล่าเรียนครบทุกอย่าง

6. เอาใจใส่ดูแลสุขภาพของนักเรียน เมื่อเจ็บไข้ไม่สบายต้องรีบพาไปรักษา

7. หาหนังสือที่มีประโยชน์ให้อ่าน และแนะนำให้รู้จักเลือกอ่านหนังสือที่มีคุณค่าและรู้จักการคบเพื่อน

นักการศึกษาทั้งหลายตระหนักดีว่า ผู้ปกครองเป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญต่อการเรียนของนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นในการดำเนินการศึกษาให้มีสมรรถภาพและมีพัฒนาการ นักการศึกษาจึงต้องพยายามทุกวิถีทางที่จะให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียน ในเรื่องของการจัดการศึกษาให้มากที่สุด อาทร รัตนค่านวณ (2522 : 20 - 22) กล่าวว่า

เมื่อส่งเด็กเข้าโรงเรียนแล้ว อย่าคิดว่าการให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เป็นเรื่องของทางโรงเรียน และตนเองหมดภาระหน้าที่แล้ว ผู้ปกครองสามารถช่วยลูกหลานในเรื่องการเรียนการสอนได้ แต่จะช่วยให้เพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถ เวลา และความสนใจ ความพอใจ และความร่วมมือจากผู้ปกครอง ทั้งนี้เพื่อช่วยให้เกิดการต่อเนื่องในการเรียนรู้ ผู้ปกครองจึงควรมีบทบาทในด้านการศึกษาของเด็กบ้าง โดยให้ความสนใจความก้าวหน้าในการเรียนที่บ้านและที่โรงเรียน สอนให้เด็กเรียนตระหนักในคุณค่าของการศึกษา จะทำให้เด็กเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษา เมื่อผู้ปกครองเข้าใจบทบาทของตนเอง และให้ความร่วมมือกับครูและโรงเรียนมากเท่าใด ก็จะเป็นแรงผลักดันให้ทางโรงเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดผลดีกับนักเรียนเป็นอย่างมาก

ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในด้านการศึกษา เชื้อ สาริมาณ (2524 : 21) กล่าวถึง การส่งเสริมการเรียนผู้ปกครองไว้ว่า "ผู้ปกครองควรจัดให้นักเรียนได้มีเวลาทบทวนสื่อ ทำการบ้าน เตรียมสอบ มีอุปกรณ์การเรียนครบ ให้เดินทางไปโรงเรียนได้ทันเวลา ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ให้รางวัลในการเรียน ฯลฯ เป็นต้น"

พรพรรณ พิพิธกุลชัยพล (2528 : 42) กล่าวถึงบทบาทของผู้ปกครองที่มีต่อการศึกษา ไว้ดังนี้คือ

1. ผู้ปกครองต้องช่วยกันรับผิดชอบในการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักเรียนร่วมกับ ทางโรงเรียน ซึ่งทำได้โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำการบ้าน หรือทำการเพาะปลูกที่บ้าน ทั้งนี้ทางบ้านต้องเอาใจใส่ช่วยแนะแนวและคอยกระตุ้นนักเรียนด้วย เพื่อจะได้ทราบแนวการสอน ของครูและความสามารถในการเรียนของนักเรียน
2. สนับสนุนการฝึกมรรยาทที่นักเรียนได้รับการศึกษาจากโรงเรียน เช่น ฝึกการพูดจา ให้สุภาพ
3. สนับสนุนและร่วมมือกับทางโรงเรียนในการฝึกและเอาใจใส่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ของนักเรียน และให้นักเรียนได้ออกกำลังกายตามสมควร

สวัสดิ์ สุวรรณอักษร (2528 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้ปกครอง ที่มีต่อการศึกษานักเรียน เพื่อให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนไว้ดังนี้

1. ควรมีความเข้าใจและให้ความสนใจในโรงเรียนที่นักเรียนศึกษาเล่าเรียนอยู่
2. ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะ ทำได้
3. ยอมรับในความสามารถทางสมองหรือสติปัญญาของนักเรียน
4. สนับสนุนให้นักเรียนรู้จักใช้บริการแนะแนวของทางโรงเรียนที่จัดขึ้นสำหรับนักเรียน ทุกคน
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครูทุกคนในโรงเรียน
6. ควรสนับสนุนการใช้ระเบียบวินัยต่าง ๆ อันเข้มงวดของครูบ้าง

7. ควรให้การอุปถัมภ์อย่างเพียงพอในการเล่าเรียนของนักเรียน ถ้าหากทำได้ก็ควรจัดทำตารางเวลาเรียนให้เหมาะสม แนะนำให้นักเรียนรู้จักคุณค่าของวิชาต่าง ๆ ที่เรียน ถ้าหากผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจเพียงพอในวิชานั้น ๆ ก็ควรพยายามตอบคำถามหรือให้คำอธิบายในเรื่องต่าง ๆ ที่นักเรียนสงสัยหรืออาจจะแนะนำให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่

8. ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนช่วยในกิจกรรมคานหลักสูตรและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เท่าที่จะสามารถทำได้

9. แนะนำวิธีการคบเพื่อนที่ดีและควรห้ามปรามนักเรียนมิให้ไปมีวุ่นวายกับกลุ่มที่สร้างความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น

10. สนับสนุนให้นักเรียนศึกษาเล่าเรียนอยู่ในโรงเรียนจนกว่าจะจบการศึกษาตามควรแก่สภาพของนักเรียนและฐานะทาง เศรษฐกิจภายในครอบครัว

เท่าที่กล่าวมาแล้ว บทบาทของผู้ปกครองในด้านการศึกษาที่มีต่อนักเรียน การเอาใจใส่ต่อการเรียน การจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเรียน การให้ความรู้ และประสบการณ์เพิ่มเติมแก่นักเรียน จะมีส่วนสำคัญให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน

ความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียน

โรงเรียนเป็นสถาบันที่อบรมสั่งสอนกุลบุตร กุลธิดาให้เป็นผู้มีความรู้ ทักษะ และความสามารถให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข แต่ในสภาพสังคมปัจจุบันไม่ค่อยเอื้ออำนวยให้พ่อแม่ ผู้ปกครองดูแลอบรมบุตรหลานได้อย่างใกล้ชิดเหมือนสมัยก่อน พ่อ แม่ ผู้ปกครองในสมัยนี้จึงได้มอบความไว้วางใจให้โรงเรียนอบรมสั่งสอน และดูแลบุตรธิดาของตนให้มีความรู้ ทักษะ และความสามารถ ตลอดจนมีจริยธรรมและคุณธรรมสมกับที่จะเจริญเติบโตเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติสืบไป แต่ในความจริงแล้ว การที่นักเรียนมาศึกษาเล่าเรียนอยู่ในโรงเรียนแต่ละวันนั้นนับว่ามีเวลาน้อยกว่าอยู่ที่บ้าน เมื่อหมดเวลาเรียนก็กลับบ้าน ทางบ้านก็ต้องรับภาระในการอบรมดูแลสั่งสอนบุตรหลานต่อไป นักเรียนจะมีชีวิตอยู่ระหว่างบ้านกับโรงเรียน เช่นนี้ต่อเนื่องกันไป เป็น

ระยะเวลาานาน ตั้งนั้บ้านกับโรงเรียนจึงต้องหาวิธีทางที่จะสื่อสารกัน ร่วมมือกันในการให้ การศึกษาอบรมบุตรหลานให้เติบโตขึ้น เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ (อนันต์ วัชชุ 2528 : ไม่ปรากฏ เลขหน้า)

ตั้งนั้ความร่วมมือกันระหว่างผู้ปกครอง นักเรียน กับโรงเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญทาง โรงเรียนอาจเชิญผู้ปกครองเข้ามาชมกิจการและกิจกรรมของโรงเรียน ซึ่งในเรื่องนี้ พิมพ์พรณ เทพสุมาธานนท์ (2527 : 59 - 65) ได้ให้ความคิดเห็นว่ การเชิญผู้ปกครองให้เข้ามาชม กิจกรรมหรือร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน ก็เพื่อส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีความ เสื่อมใสและมีจิต ผูกพันกับโรงเรียน เต็มใจให้ความร่วมมือเมื่อโรงเรียนต้องการ

การติดต่อร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียนอาจทำได้หลายวิธีคือ ละ เมียด ลิมอักษร (2520 : 16 - 23)

1. การติดต่อเป็นส่วนตัว โดยครูหาโอกาสไปเยี่ยมเยียนผู้ปกครองที่บ้านในวันหยุด ประจำสัปดาห์ วันปิดภาคเรียนหรือวันหยุดในเทศกาลต่าง ๆ ถามถึงทุกข์สุข ความเป็นอยู่ และเรื่องเกี่ยวกับนักเรียนเพื่อปรับความเข้าใจ หรือหาทางปรับปรุงแก้ไข และป้องกันปัญหาที่ เกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นได้ หรือให้ความช่วยเหลือ แนะนำต่าง ๆ เช่น ติดต่อกับโรงเรียน ช่วยหาโรงงานของทางบ้านตามแต่โอกาส

2. การติดต่อเป็นทางการ เช่น โรงเรียนเชิญผู้ปกครองมาโรงเรียนในงานประจำปี งานแจกประกาศนียบัตร งานแสดงกิจกรรมของบุตรหลานในชั้นเรียน ในโอกาสต่าง ๆ หรือเชิญผู้ปกครองของนักเรียนใหม่มาเยี่ยมชมโรงเรียน

ในเรื่องความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียนนี้ อรสาภูมิ ปุกหุด (2514 : 16 - 17, 43) ได้กล่าวว่าอาจกระทำได้คือ

1. ร่วมมืออบรมสั่งสอน ซึ่งทางบ้านและโรงเรียนไม่ควรเกี่ยงกัน เพราะนักเรียน ย่อมมีเวลาอยู่ทั้งที่บ้านและโรงเรียน จึงควรช่วยกันอบรม กล่อมเกลานักเรียนให้ เชื่อฟังคำสั่งสอน ของทั้งครูและผู้ปกครอง

2. ร่วมมือกันในเรื่องการเรียน สิ่งที่ผู้ปกครองจะร่วมมือได้สะดวกที่สุดในเรื่อง การเรียนก็คือ ควรดูแลเอาใจใส่ กวดขันให้นักเรียนได้ทำงานที่ครูมอบหมายมา เพื่อเอื้อต่อ การเรียนในชั้นให้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ผู้ปกครองควรพยายามหาทางอ่านวยความสะดวกให้แก่ทางโรงเรียน เมื่อมีโอกาส เพราะนอกจากจะ เป็นการสนับสนุนกิจการของโรงเรียนแล้วยังนำความปลื้มใจมาสู่บุตรหลาน ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนด้วยว่า ผู้ปกครองรักและสนใจในโรงเรียนของตน นักเรียนก็จะยิ่งรัก วิทยาลัยและใคร่ที่จะทำประโยชน์ต่อโรงเรียนสืบไป เพราะได้มองเห็นตัวอย่างอันดีจากผู้ที่อยู่ ใกล้ชิด

4. ช่วยเป็นวิทยากรให้โรงเรียน ผู้ปกครองบางท่านอาจมีความรู้ ความชำนาญ มากกว่า เพราะเป็นผู้ประกอบอาชีพนั้น ๆ อยู่ เช่น การปั้น การประดิษฐ์ ช่างไม้ เป็นต้น ทางโรงเรียนอาจเชิญผู้ปกครอง เป็นวิทยากรให้แก่ทางโรงเรียนบ้างตามโอกาส

5. ผู้ปกครองที่คลุกคลีกับการศึกษา และมีประสบการณ์ด้านนี้มาอาจให้ความช่วยเหลือ ชี้แนวทางให้ทางโรงเรียนและครู เพื่อความเจริญทั้งด้านวิชาการและเรื่องอื่น ๆ

6. ช่วยในด้านทุนทรัพย์ และสิ่งของ ผู้ปกครองที่มีฐานะดีอาจให้ความช่วยเหลือทาง วิทยาลัย เช่น บริจาคทรัพย์ หรือสิ่งของที่จะเป็นประโยชน์แก่ส่วนร่วม

7. ช่วยเป็นแหล่งเงินการหาอุปกรณ์การศึกษา สิ่งของในบ้านที่ดูไม่มีคุณค่าอาจนำมา มอบให้ทางโรงเรียนตัดแปลงเป็นอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ได้ เช่น ปฏิทิน เศษไม้ กระป๋องต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำเป็นอุปกรณ์การสอนราคาเขาได้ทั้งสิ้น โดยครูเป็นผู้ออกความคิด และลงแรง ประดิษฐ์ขึ้นโดยมีผู้ปกครองอุปการะสิ่งของบ้าง ประโยชน์ย่อมเกิดแก่นักเรียนในที่สุด

8. มีความเข้าใจดีต่อกัน และพร้อมที่จะอภิบาลได้ เสมอในกรณีที่มีข้อผิดพลาดบางอย่าง ที่ทางโรงเรียนหรือครูก่อขึ้น เช่น การตรวจการบ้านผิด การสอนข้อเท็จจริงพลาดไป

บ้าง ถ้าผู้ปกครองเป็นผู้รู้ดีกว่าก็น่าจะทักท้วงในลักษณะของผู้ปรารถนาดี และมีเหตุผลเพราะ ความผิดพลาดย่อมมีขึ้นได้เสมอ โดยที่ไม่มีครูคนใดอยากให้เกิดขึ้น และเมื่อได้รับการทักท้วง วิทยาลัยก็ควรพิจารณาชี้แจงหรือหาทางแก้ไขให้ดี หรือถูกต้องยิ่งขึ้น เพราะไม่มีประโยชน์ที่จะ คอยตำหนิกันและกัน เรื่องนี้ผู้ปกครองหลายคนระวังมากในการทักท้วงสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะไม่ควร ด้วยเกรงว่าครูจะโกรธและกลั่นแกล้งนักเรียนในปกครองของตนในด้านต่าง ๆ เลยปล่อยไว้ให้

ความผิดพลาดต่าง ๆ เพิ่มปริมาณขึ้น จึงน่าจะยอมรับความจริงกันทั้งสองฝ่าย เพื่อประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกัน

เท่าที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียนที่ดำเนินไปด้วยดีนั้น นอกจากจะเป็นผลดีสำหรับนักเรียนแล้ว ยังช่วยให้โรงเรียนจัดการศึกษาแก่นักเรียนได้เป็นอย่างดีด้วย ทั้งนี้เพราะนักเรียนจะมีเวลาอยู่ที่โรงเรียนเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ถ้าขาดความร่วมมือจากทางบ้านแล้ว การให้การศึกษแก่นักเรียนก็ไม่สามารถที่จะประสบความสำเร็จได้ ส่วนนักเรียนนั้นต้องการทั้งความรัก ความเอาใจใส่ ตลอดจนทักษะ และวิชาความรู้ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องมีทั้งฝ่ายพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูควรจะหันหน้าเข้าหากัน และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันจะก่อให้เกิดความร่วมมืออันดีระหว่างบ้านกับโรงเรียน ความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นและความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับบ้านนี้ย่อมจะช่วยให้นักเรียนได้รับการศึกษาที่สมบูรณ์อีกด้วย

โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ปัจจุบันประเทศไทยมีเด็กอายุระหว่าง 13 - 15 ปี ประมาณ 3,675,000 คน หรือประมาณ ร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ เด็กในกลุ่มอายุดังกล่าวเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญและมีค่าของประเทศ เพราะเป็นวัยที่เต็มไปด้วยพลังทั้งร่างกายและความคิด สามารถเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมในอนาคต ควรได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ และมีวิจรรณญาณในการปรับเปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ทาง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

เด็กในกลุ่มอายุดังกล่าวควรได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาทุกคน การศึกษาระดับนี้ได้มีประเทศที่มี เศรษฐกิจดี หรือประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศได้จัด เป็นการศึกษาภาคบังคับ เช่น สหรัฐอเมริกา นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย เป็นต้น สำหรับประเทศไทยยังไม่ได้จัด เป็นการศึกษาภาคบังคับ อัตราการเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของประเทศยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ จากสถิติในปีการศึกษา 2529 - 2531 ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้แสดงข้อมูลการเข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ไว้ คือ

ปี	จำนวนนักเรียนที่ จบชั้น ป.6 (คน)	จำนวนนักเรียนที่ เรียนต่อชั้น ม.1 (คน)	อัตราการเรียนต่อ (%)
2529	1,024,970	415,752	40.56
2530	1,024,507	423,296	41.32
2531	1,014,089	439,802	43.37

นอกจากนี้ผลการรับนักเรียน ม.1 ทั่วประเทศในรอบปีการศึกษาที่ผ่านมา (ปีการศึกษา 2531) กระทรวงศึกษาธิการรับนักเรียนเข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในระบบโรงเรียนได้เพียง 439,802 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 43 ของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั่วประเทศ จะเห็นได้ว่ามีนักเรียนที่จบ ป.6 เป็นจำนวนมากถึงร้อยละ 57 ไม่ได้เรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และเมื่อพิจารณาร้อยละของนักเรียนที่เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นรายจังหวัดจะมีความแตกต่างกันมาก มีหลายจังหวัดที่มีนักเรียนจบชั้น ป.6 แล้วเข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงเกินร้อยละ 70 เช่น กรุงเทพมหานคร ร้อยละ 95.2 จังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 89.8 จังหวัดภูเก็ต ร้อยละ 86.8 เป็นต้น และมีอีกหลายจังหวัดที่มีนักเรียนจบชั้น ป.6 แล้วเข้าเรียนต่อมัธยมศึกษาปีที่ 1 ต่ำมาก คือไม่ถึงร้อยละ 25 เช่น จังหวัดบุรีรัมย์ เพียงร้อยละ 22.3 จังหวัดอุบลราชธานี ร้อยละ 23.9

กรมสามัญศึกษา ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของรัฐเป็นส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 88 ได้พยายามรณรงค์เพื่อเพิ่มอัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้สูงขึ้น โดยเฉพาะในท้องถิ่นที่ยังมีอัตราการเรียนต่อต่ำ โดยกรมได้จัดโครงการพิเศษขึ้น ดำเนินงานเพิ่มเติมในงาน ดำเนินการมัธยมศึกษา ในช่วงตั้งแต่แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 5 อีกจำนวน 4 โครงการ คือ

1. โครงการจัดที่พักให้แก่ักเรียนในชนบทห่างไกลขึ้นในโรงเรียนมัธยมศึกษาปีละประมาณ 30 โรงเรียน
2. โครงการจัดหน่วยเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้แก่ักเรียนในชนบทห่างไกลปีละประมาณ 30 แห่ง
3. โครงการปรับปรุงโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 240 โรงเรียน ซึ่งได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2527
4. โครงการประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้ักเรียนเรียนต่อมัธยมศึกษามากขึ้น

การดำเนินงานตามแผนงานโครงการที่กรมสามัญศึกษาดำเนินงาน เพื่อให้ักเรียนเข้าเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มากขึ้น แต่อัตราการเข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ยังคงอยู่ในอัตราที่ต่ำ กล่าวคือ อัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2531 ยังคงเป็นเพียงร้อยละ 43 เท่านั้น

จากการสำรวจและการศึกษาวิจัยเพื่อค้นคว้าหาสาเหตุหรือเหตุผลของการไม่เข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2528 (กรมสามัญศึกษา กองแผนงาน 2530 : 3 - 4) ผลออกมาคล้ายคลึงกัน ซึ่งมีสาเหตุของการไม่เข้าศึกษาต่อสรุปได้ดังนี้

1. ความยากจนของผู้ปกครอง ผู้ปกครองไม่สามารถส่งลูกหลานเข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาได้ เพราะไม่มีเงินเสียค่าบำรุงการศึกษา ค่าหนังสือเรียน และค่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องจ่ายในขณะกำลังเรียนในระดับมัธยมศึกษา
2. โรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ห่างไกลจากบ้าน เด็กต้องเดินทางไกล แม้จะมีโรงเรียนมัธยมระดับตำบลแล้วก็ตาม ก็ยังไม่เพียงพอ ในบางท้องที่โรงเรียนอยู่ห่างจากบ้านมาก ผู้ปกครองยังเป็นห่วง และไม่ประสงค์จะให้บุตรหลานของตน โดยเฉพาะเด็กนักเรียนหญิงต้องห้อยโหนเบียดเสียดขึ้นรถประจำทาง ซึ่งมีสภาพไม่สู้จะปลอดภัยนัก
3. ผู้ปกครองมีความต้องการที่จะให้บุตรหลานอยู่ช่วยทำงานบ้านและงานอาชีพ เพราะเห็นว่าเป็นเด็กที่โตเพียงพอแก่การปฏิบัติงานได้แล้ว

4. ผู้ปกครองบางกลุ่มมีความคิดเห็นและคำนิยามว่าถ้าลงทุนให้ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาแล้ว เด็กจะต้องสามารถเข้ารับราชการหรือรับจ้างในหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนได้ สภาพปัจจุบันการเข้าสู่ตลาดแรงงานในภาครัฐบาล และเอกชนมีข้อจำกัดอยู่มาก ซึ่งสวนทางกันกับความมุ่งหวังของผู้ปกครอง และผู้ปกครองจำนวนไม่น้อยที่มีความคิดเห็นว่าการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาไม่ได้มีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของครอบครัว จากพฤติกรรมที่พบได้เห็นของเด็กบางกลุ่ม บางคน จึงมีคำกล่าวเสมอว่า เด็กที่ไม่ได้เรียนต่อสามารถใช้ทำงานได้ ทำนาได้ ทำสวนได้ เมื่อส่งให้เรียนต่อจนจบชั้นมัธยมศึกษาแล้วมักไม่สนใจทำงานเหล่านี้ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนบางกลุ่ม เช่นนี้ จึงช่วยเสริมเหตุผลของผู้ปกครองที่ไม่ประสงค์จะส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา

5. ปรากฏการณ์อีกเรื่องหนึ่งที่เกิดขึ้นและผู้ปกครองเข้าใจว่าเป็นผลจากการเรียนต่อมัธยมศึกษา คือ เป็นเหตุผลสำคัญให้เยาวชนทิ้งถิ่นฐานบ้านช่อง เรือกสวน ไร่ นา อพยพเข้ามาในเมืองใหญ่ เพื่อเลือกหางานอื่นที่เห็นว่าตรงกับความสามารถที่ได้เล่าเรียนมา เมื่อหางานทำไม่ได้ก็กลายเป็นคนว่างงาน เป็นปัญหาที่น่าห่วงใยของผู้ปกครองและรัฐบาลต่อไป

ด้วยเหตุผลนี้ กรมสามัญศึกษาจึงได้จัดโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตชนบทยากจน 38 จังหวัด จำนวน 235 โรงเรียน โดยดำเนินการตามโครงการตั้งแต่ปีการศึกษา 2530 เป็นต้นไป คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาหารือและลงมติเห็นชอบตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2530

จากรายงานผลการรับนักเรียนของโรงเรียนในโครงการ และโรงเรียนข้างเคียงในปีการศึกษา 2530 ตามหนังสือกองแผนงาน กรมสามัญศึกษา ที่ ผศ.53/30 ลงวันที่ 13 กรกฎาคม 2530 ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. แนวโน้มการรับนักเรียนชั้น ม.1 ของโรงเรียนในโครงการ จำนวน 235 โรงเรียนปีการศึกษา 2530 รับได้ 28,290 คน คิดเป็นร้อยละ 97 ของแผนฯ และได้เพิ่มจากปี 2529 จำนวน 7,208 คน หรือร้อยละ 34 จึงสามารถสรุปได้ว่า โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขต 38 จังหวัด มีผลทำให้การรับนักเรียนของโรงเรียนในโครงการเพิ่มมากขึ้น

2. แนวโน้มการรับนักเรียนชั้น ม.1 ของโรงเรียนข้างเคียง จำนวน 245 โรงเรียนปีการศึกษา 2530 รับได้ 54,338 คน ลดลงจากปี 2529 จำนวน 1,994 คน หรือร้อยละ 4 ส่วนในปี 2529 รับได้ลดจากปี 2528 ร้อยละ 10 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าในปี 2530 โรงเรียนข้างเคียงรับนักเรียนได้ลดลงในอัตราที่เพิ่มขึ้น

3. ผลกระทบการรับนักเรียนของโรงเรียนในโครงการ มีผลต่อการรับนักเรียนของโรงเรียนข้างเคียง จากเกณฑ์ที่กำหนดและผลการวิเคราะห์แนวโน้มการรับนักเรียนชั้น ม.1 ของโรงเรียนในโครงการและโรงเรียนข้างเคียงสามารถวิเคราะห์สรุปได้ว่า การรับนักเรียนของโรงเรียนในโครงการไม่มีผลกระทบต่อ การรับนักเรียนของโรงเรียนข้างเคียง

กรมสามัญศึกษาจึงได้จัดทำโครงการต่อเนื่องไปจนหมดช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมระยะที่ 6 (พ.ศ.2530 - 2534) เสนอเป็นโครงการสนองแนวทางการขยายการศึกษา โดยวิธีไม่บังคับ คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาหารือและลงมติเห็นชอบตาม เสนอ

โครงการนี้มีเนื้อหาสาระที่สำคัญ (กรมสามัญศึกษา 2530 : 3 - 9) ดังนี้

โครงการที่มุ่งสนองนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการ

1. ขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยเฉพาะใน เขตชนบทยากจน ตามนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ
2. เตรียมการขยายโอกาสการศึกษาภาคบังคับเป็น 9 ปี ในแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 7 และ 8 ต่อไป
3. ลดปัญหาการว่างงาน ความยากจน และการมีหนี้สินของคนในชนบท
4. แก้ปัญหาการอพยพย้ายถิ่นฐานจากชนบท เข้ามาในเมือง
5. ยกกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของประชากรในชนบท

วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ

1. ให้เด็กจบ ป.6 ในเขตชนบทเรียนต่อ ม.1 มีจำนวนสูงขึ้น เป็นร้อยละ 30 ในปีการศึกษา 2534

2. ลดค่าใช้จ่ายของพ่อแม่ผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อโดยไม่ต้องชำระ
เงินบำรุงการศึกษา ค่าหนังสือแบบเรียน และลดค่าใช้จ่ายในด้านกิจกรรมต่าง ๆ

3. นักเรียนสามารถเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนใกล้บ้านในระยะทางไม่เกิน 10
กิโลเมตร หรือมีความสะดวกในการเดินทาง

4. เปิดโอกาสให้นักเรียนช่วย เหลืองานบ้านและการประกอบอาชีพของผู้ปกครองใน
ช่วงเวลาครึ่งวันหรือในเวลาเร่งรัดในการทำงานอาชีพของผู้ปกครอง

5. ให้นักเรียนมีงานทำ สามารถประกอบอาชีพตามสภาพทรัพยากรของท้องถิ่น
โดยเฉพาะงานอาชีพตามแนวทางอาชีพของพ่อแม่ผู้ปกครอง

หลักการที่จะทำให้การศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีปริมาณสูงขึ้น

1. ต้องได้รับความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ระหว่างบุคลากรหลักของกระทรวง
ศึกษาธิการและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

2. ต้องได้รับการประสานงานและความร่วมมือกันระหว่างการศึกษาในระบบ และ
การศึกษานอกโรงเรียน

3. กำหนดให้โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นระดับตำบลใน เขตชนบทมีการบริหารหลักสูตร
เป็น 2 โปรแกรม คือ โปรแกรมในรูปแบบโรงเรียนเพิ่มขึ้น อีกรูปแบบหนึ่งโดยจัดสอนวิชาสามัญ
เต็มตามหลักสูตรเพียงครึ่งวัน ส่วนอีกครึ่งวันให้นักเรียนวิชาชีพหรือไปฝึก หรือช่วยการประกอบอาชีพ
ของบิดา มารดา หรืออาจจัดเวลาเรียนตามความเหมาะสมกับฤดูกาลในการประกอบอาชีพของบิดา
มารดา ผู้ปกครอง

4. ลักษณะวิชาอาชีพ เน้นหนักในลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ

4.1 อาชีพตามแนวทางอาชีพของผู้ปกครอง

4.2 อาชีพต่าง ๆ ที่มีทรัพยากรและวิทยากรในท้องถิ่น เกื้อหนุน

4.3 อาชีพต่าง ๆ ตามความต้องการและความเป็นไปได้ของชุมชน

4.4 อาชีพต่าง ๆ ที่ดำเนินการในฐานะ เป็น เครือข่ายของหน่วยผลิตใหญ่

5. ส่งเสริมให้ใช้วิทยากรท้องถิ่น เข้าช่วยครูในการสอนวิชาอาชีพในโรงเรียนและ
การฝึกอาชีพในสภาพประกอบการของวิทยากรนั้น

6. ช่วยเหลือผู้ปกครองนักเรียนลดค่าใช้จ่ายในการเรียนของเด็ก ไม่ต้องชำระเงินบำรุงการศึกษา ค่าหนังสือและลดค่าใช้จ่ายในด้านกิจกรรมต่าง ๆ

7. การบริหารงานใช้โครงสร้างการบริหารงานที่มีอยู่แล้วในปัจจุบันคือ

7.1 อนุกรรมการการศึกษา ศาสนา และ ศิลปวัฒนธรรม จังหวัด

7.2 คณะกรรมการพัฒนาจังหวัด (กพจ.)

7.3 คณะกรรมการสามัญศึกษาจังหวัด

ทั้งนี้จะต้องประสานงานและร่วมมือกับคณะกรรมการองค์การและหน่วยงานอื่น ๆ

ทั้งภาครัฐและเอกชนอีกด้วย

8. โครงการนี้ต้องได้รับการอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี ให้เป็นโครงการเพิ่มเติมขึ้นในแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 ของกรมสามัญศึกษา และกรมสามัญศึกษาจะต้องตั้งงบประมาณเพื่อดำเนินการตามโครงการนี้โดยเฉพาะ

9. กลุ่มเป้าหมายในโครงการ คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตชนบทยากจนระดับตำบลจำนวน 235 โรงเรียน และโรงเรียนที่คาดว่าจะจัดตั้งขึ้นใหม่ในช่วงของแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 โดยแบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ปีงบประมาณ 2530 จะครอบคลุมเป้าหมายนักเรียนชั้น ม.1 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นระดับตำบล ในเขตพื้นที่เป้าหมายชนบทยากจน 38 จังหวัด

ระยะที่ 2 ปีงบประมาณ 2531 จะครอบคลุมเป้าหมายนักเรียนชั้น ม.1 และ ม.2 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เป้าหมายเดิม

ระยะที่ 3 ปีงบประมาณ 2532 จะครอบคลุมเป้าหมายนักเรียนชั้น ม.1, ม.2 และ ม.3 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เป้าหมายเดิม

ระยะที่ 4 ปีงบประมาณ 2533 - 2534 เป็นช่วงเวลาของการติดตามประเมินผลโครงการและรายงาน

10. เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ในโครงการนี้ จะต้องรณรงค์ด้วยมาตรการต่าง ๆ เพื่อเสริมการขยายโอกาสทางการศึกษาของนักเรียน เป็นต้นว่า

10.1 ร่วมมือกับโรงเรียนประถมศึกษาจัดชั้นเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้อาคารสถานที่ บุคลากรของโรงเรียนประถมศึกษา

10.2 จัดที่พักในโรงเรียนให้แก่เด็กเรียนในชนบทห่างไกล

10.3 ส่งเสริมโครงการโรงเรียนพี่โรงเรียนน้อง ให้มีส่วนช่วยการดำเนินงานของโครงการนี้

วิธีการดำเนินงานตามโครงการ

1. กรมสามัญศึกษาเขียนโครงการนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่ออนุมัติ พร้อมทั้งจัดทำแนวทางบริหารโครงการ คู่มือ การบริหารหลักสูตร และเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ตามโครงการ
2. จัดประชุมชี้แจงบุคลากรหลักที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความร่วมมือในการดำเนินงาน
3. จัดให้มีการสำรวจข้อมูลเพื่อจัดทำแผนและดำเนินการตามมาตรการต่าง ๆ ใน การขยายโอกาสทางการศึกษา เช่น การจัดตั้งโรงเรียนใหม่ การขยายชั้นเรียนมัธยมศึกษาใน โรงเรียนประถมศึกษา การจัดที่พักในโรงเรียน โครงการโรงเรียนพี่โรงเรียนน้อง
4. จัดให้มีการสำรวจทรัพยากร และวิทยากรท้องถิ่น และการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรวิชาอาชีพท้องถิ่น
5. เร่งรัดและสนับสนุนส่งเสริมให้คณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม จังหวัด คณะกรรมการพัฒนาจังหวัด คณะกรรมการสามัญศึกษาจังหวัด เป็นกำลังสำคัญในการดำเนินงาน พร้อมทั้งสนับสนุนส่งเสริมให้องค์การและหน่วยงานต่าง ๆ ในและนอกกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งภาครัฐและ เอกชนได้ร่วมมือกันช่วยเหลือสนับสนุนงานตามโครงการ
6. กรมสามัญศึกษาจัดทำแบบเรียนสำเร็จรูป สื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ทั้งวิชาสามัญและวิชาอาชีพให้แก่โรงเรียนในกลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งจัดหางบประมาณในการดำเนินงาน
7. โรงเรียนในกลุ่มเป้าหมายประชาสัมพันธ์และประสานงานเพื่อการรับนักเรียนเข้าเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พร้อมทั้งกำหนดแผนและโครงการในชั้นปฏิบัติการ โดยเฉพาะในเรื่องการสอนวิชาอาชีพท้องถิ่น
8. จัดให้มีการสัมมนาฝึกอบรมผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ และศึกษานิเทศก์ เพื่อให้ร่วมมือกันดำเนินงานตามโครงการ

9. จัดให้มีการรายงานผลการดำเนินการพร้อมทั้งปัญหาและอุปสรรคเป็นระยะ
10. จัดให้มีการประเมินผลด้านการบริหารของโรงเรียนและท้องถิ่น ในช่วงก่อนการดำเนินงานโครงการ และจัดให้มีการประเมินผลระหว่างและหลังจากการดำเนินงานตามโครงการเป็นระยะ ๆ ทั้งในด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลที่ได้รับ
11. จัดให้มีการกระบวนการทางด้านติดตามผล นิเทศ ส่งเสริมยกย่องเชิดชูผลงานดีเด่นเพื่อเป็นขวัญกำลังใจและแบบอย่างที่ดีในการดำเนินงาน
12. จัดให้มีการประชุมสัมมนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ภายหลังจากการดำเนินงานตามโครงการเป็นระยะ ๆ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาคำถามงานและการร่วมมือกันในการดำเนินงานตามโครงการ
13. จัดให้มีการประเมินผลกระทบจากการดำเนินงานตามโครงการในเรื่องการอาชีพ เศรษฐกิจ การใช้แรงงานเยาวชน คุณธรรม จริยธรรม การสาธารณสุข รวมทั้งเจตคติต่อการศึกษายของประชาชน
14. จัดทำสรุปผลการดำเนินงาน เพื่อเสนอแนะกระทรวงศึกษาธิการ และรัฐบาลในการขยายการศึกษาภาคบังคับเป็น 9 ปี ในปี พ.ศ. 2534

มาตรการสำคัญที่จะต้องดำเนินการตามโครงการ (กรมสามัญศึกษา 2531 : 4 - 5)

1. มาตรการพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานโครงการ
  - 1.1 จัดให้มีการทำแผนงาน แผนปฏิบัติงาน ทั้งในระดับกรม จังหวัด และระดับโรงเรียน พร้อมทั้งกำหนดผู้รับผิดชอบงาน
  - 1.2 จัดให้มีโรงเรียนแม่แบบ และส่งเสริมยกย่องเชิดชูเกียรติผลงานดีเด่น และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันของโรงเรียนในโครงการ
  - 1.3 ดำเนินการขยายปริมาณโรงเรียนในโครงการตามมติคณะรัฐมนตรี
2. มาตรการลดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง
  - 2.1 ยกเว้นเงินบำรุงการศึกษา
  - 2.2 จัดหาหนังสือให้ยืมเรียน
  - 2.3 ส่งเสริมการจัดที่พักในโรงเรียน

2.4 จัดหน่วยเรียนโดยประสานงานกับโรงเรียนประถมศึกษาจัดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนประถมศึกษา

2.5 จัดตั้งสาขาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในท้องที่ที่เหมาะสม เพื่อการเตรียมการเปิดเป็นโรงเรียนใหม่

2.6 ลดค่าใช้จ่ายในด้านกิจกรรมต่าง ๆ

3. มาตรการส่งเสริมให้นักเรียนช่วยตนเองและครอบครัว

3.1 จัดกิจกรรมการศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนช่วยตนเองในด้านอาหารและน้ำ

3.2 จัดกิจกรรมการศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนช่วยตนเองในด้านเครื่องนุ่งห่มและเครื่องมือเครื่องใช้

3.3 จัดกิจกรรมการศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนช่วยตนเองในด้านการพัฒนาบ้าน

3.4 จัดกิจกรรมการศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนช่วยตนเองในด้านการป้องกันโรคภัยและการใช้สมุนไพร

3.5 ส่งเสริมการสอนวิชาอาชีพท้องถิ่นให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน

3.6 ส่งเสริมการจัดการศึกษาแบบกึ่งระบบโรงเรียน ให้นักับนักเรียนที่ไม่สามารถมาโรงเรียนได้เต็มเวลาตามหลักสูตร โดยจัดให้นักเรียนด้วยตนเองที่บ้าน และปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ปกครองที่บ้าน รวมทั้งการฝึกและประกอบอาชีพท้องถิ่นตามโครงการที่ได้กำหนดขึ้น

3.7 สร้างความสัมพันธ์ในการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมการศึกษาับกระบวนการการศึกษานอกโรงเรียน

3.8 ส่งเสริมให้มีการร่วมมือประสานงาน และได้รับความช่วยเหลือจากบุคลากรและหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน

4. มาตรการส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอน

4.1 จัดให้มีการผลิตสื่อบทเรียนสำเร็จรูป และส่งเสริมการใช้บทเรียนสำเร็จรูปเสริมการเรียนของนักเรียน

4.2 ส่งเสริมงานโครงการโรงเรียนที่โรงเรียนน้อง ให้โรงเรียนที่ช่วยเหลือในด้านวิชาการ การเรียนการสอน ฯลฯ

5. มาตรการส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน

5.1 ส่งเสริมโครงการโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในชนบท ด้วยการส่งเสริมให้โรงเรียนโครงการเป็นศูนย์ประสานงาน และร่วมมือกับองค์การพัฒนาชุมชนในระดับตำบลตามโครงการพัฒนาชนบทของ กชช.

5.2 ส่งเสริมการปลูกต้นไม้ในบริเวณโรงเรียนและที่สาธารณะ

จากที่ได้กล่าวมาแล้ว โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กเรียนเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้น และเป็นแนวทางสำหรับในอนาคตในการที่จะขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของประชาชนให้มีความรู้ที่สูงขึ้น เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

กรมสามัญศึกษาได้ทำรายงานการวิเคราะห์คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนแม่แบบในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (กรมสามัญศึกษา 2531 : 50) พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา รวม 9 วิชา ได้แก่ วิชาภาษาไทย สังคมศึกษา สุขศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ การดูแลรักษาบ้าน ความถนัดทางการเรียน และกิจกรรมวิชาการของโรงเรียนแม่แบบในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 17 โรงเรียน จากโรงเรียนแม่แบบโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา 51 โรงเรียน หรือคิดเป็นร้อยละ 33 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัด ของภาค และของประเทศ ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 67 จำนวน 34 โรงเรียน ยังคงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัดและของประเทศ

นอกจากนี้ยังมีรายงานสรุปของโรงเรียนรังสรรค์วิทยาคม อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนรังสรรค์วิทยาคม (2532 : 17) ได้สรุปรายงานผลการเรียนของนักเรียน จำนวน 484 คน พบว่าในวิชาคณิตศาสตร์ มีนักเรียนสอบได้คะแนนระดับ 0 104 คน และดี ร 8 คน นักเรียนที่ติด ร เนื่องจากเวลาเรียนไม่พอ ขาดสอบหรือส่งงานไม่ครบ วิชาสังคมศึกษาได้คะแนนระดับ 0 37 คน

คิด ร 24 คน วิชาวิทยาศาสตร์ได้คะแนนระดับ 0 19 คน คิด ร 50 คน วิชาภาษาไทย
ได้คะแนนระดับ 0 85 คน คิด ร 24 คน วิชาภาษาอังกฤษ ได้คะแนนระดับ 0 93 คน
คิด ร 24 คน วิชาพลานามัยได้คะแนนระดับ 0 98 คน คิด ร 105 คน วิชาศิลปศึกษา
คิด ร 80 คน วิชาการงานอาชีพ คิด ร 56 คน

จากรายงานที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีผลการเรียนต่ำในเรื่องคุณภาพ
การเรียนการสอนของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งมีผลกระทบโดยตรง
ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนนั้น ชัยนา การพิศิษฐ์ (2532 : 34) ก็ได้กล่าวถึง
ปัญหาของโครงการขยายโอกาสระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในด้านการเรียนการสอน ในด้านจำนวน
นักเรียนในโครงการลดลง และการที่นักเรียนไม่สามารถเรียนได้เต็มที่ ผลการเรียนไม่ดีต้อง
ออกกลางคัน เป็นผลเนื่องมาจากผู้ปกครอง

จะเห็นได้ว่า ผู้ปกครองมีส่วนสำคัญอย่างมากในการส่งเสริมการเรียนของนักเรียน
นักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีหรือไม่ดี จึงขึ้นอยู่กับผู้ปกครองที่จะเอาใจใส่ต่อการเรียน
ของบุตรหลาน ซึ่งเรื่องนี้ บรรจบ คำคุณ (2532 : 103) ยังได้กล่าวถึงการดำเนินงาน
สภาพปัญหาของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ตามมาตรการในโครงการขยายโอกาสทาง
การศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 9 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการ
เรียนการสอน ซึ่งสรุปได้ว่าการที่นักเรียนไม่ตั้งใจเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ดีนักและ
ต้องออกกลางคันนั้น เนื่องจากผู้ปกครองมีฐานะยากจน นักเรียนต้องช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศไทย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนของนักเรียนพอจะ
รวบรวมได้ดังนี้

จรรยา สุวรรณทัต (2522 : 40) ได้ทำการศึกษาที่ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองขาดเหตุจูงใจและประสบการณ์ด้านการศึกษาคงขาดความกระตือรือร้น และมองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ทำให้เกิดการละเลยบุตรหลานขาดความสนใจ ขาดความสามารถ ที่จะช่วยเหลือเด็กทางการเรียน ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กมีผลการเรียนต่ำ

เพ็ญศรี อรุณรุ่งเรือง (2522 : 87) ทำการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของพ่อแม่ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของลูก ผลการวิจัยสรุปได้ว่าบุคคลที่มีระดับรายได้และระดับการศึกษาต่างกัน จะมีกิจกรรมในการส่งเสริมการศึกษาให้ลูกแตกต่างกันและฐานะทางสังคม และ เศรษฐกิจทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของลูกมีระดับแตกต่างกันด้วย

ศิริวัลย์ อุดมพรวิรัตน์ (2524 : 63) ได้ทำการศึกษาบทบาทและพฤติกรรมของผู้ปกครองซึ่งมีอิทธิพลต่อการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียน จำนวน 120 คน และครูจำนวน 120 คน ผลจากการศึกษาพบว่าการศึกษาที่ผู้ปกครองเอาใจใส่และส่งเสริมการเรียนของนักเรียนจะทำให้เด็กเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี ผู้ปกครองที่มีอาชีพรับราชการมีเวลาในการเอาใจใส่บุตรหลานหรือเด็กในปกครองมากกว่าผู้ปกครองที่มีการศึกษาน้อยกว่า เพราะมีประสบการณ์ทางการศึกษาและมีความรู้พอที่จะสอนเด็กให้เข้าใจได้ ส่วนผู้ปกครองที่มีการศึกษาอยู่ในขั้นต่ำให้การส่งเสริมน้อยกว่า เพราะไม่มีประสบการณ์ทางการศึกษา จึงมองไม่เห็นความจำเป็นของการศึกษาและไม่ให้การสนับสนุนส่งเสริมเด็กเท่าที่ควร

จริยา เสถบุตร และคณะ (2527 : 18 - 21) ได้ศึกษาผลขององค์ประกอบที่ไม่ใช่ทางด้านวิชาการ ที่มีต่อสัมฤทธิ์ผลด้านวิชาการของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้ตัวอย่างประชากรนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะเอาใจใส่และมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับนักเรียนมากกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทาง

การเรียนต่ำ แรงกระตุ้นจากพ่อแม่ ผู้ปกครองก็ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ของนักเรียนด้วย

อนงค์ หงสา (2528 : 109 - 110) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และ เจตคติของผู้ปกครอง เกี่ยวกับหลักสูตรกับการส่งเสริมการเรียนให้แก่ นักเรียน โดยใช้ตัวอย่าง ประชากรเป็นผู้ปกครอง 530 คน ครู 40 คน และนักเรียน 48 คน ผลจากการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองบางส่วนไม่เห็นความสำคัญของตนเองในการส่งเสริมการเรียน โดยคิดว่าผลการเรียน ของนักเรียนขึ้นอยู่กับ การสอนของครูแต่เพียงผู้เดียว จึงทำให้ละเลย มิได้ส่งเสริมการเรียนเท่าที่ ควร นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ปกครองให้ความสำคัญกับความมั่นคงทาง เศรษฐกิจของครอบครัวเป็น อันดับแรก การส่งเสริมการเรียนของผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียนจึงมีความสำคัญลดน้อยลง

สุวัฒนา แก้วสุวรรณ (2532 : 146 - 147) ได้ศึกษาบทบาทของผู้ปกครองในการ ส่งเสริมการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของครูและนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม การเรียนของนักเรียน การเอาใจใส่ ติดตามการเรียนของนักเรียนอย่างใกล้ชิด การเอาใจใส่ ดูแลเด็กเตือนให้การอบรมนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ปกครองที่มีการศึกษาไม่สูงนัก ขาดประสบการณ์ทางการศึกษา จะไม่ค่อยเห็นความสำคัญที่จะส่งเสริมการเรียนของนักเรียน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เฟรดเฟร็ด แฟรงเคิล (Frankel 1962 : 174) ได้ทำการค้นคว้าเกี่ยวกับฐานะ ทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเรียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา พบว่านักเรียนที่มีฐานะ ทางเศรษฐกิจและสังคมสูงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีฐานะทาง เศรษฐกิจต่ำ

มิลตัน เอฟ และอัสเซนเชป ไลย์แมน (Shore and leinam 1960 : 391) ได้ศึกษา เกี่ยวกับความสนใจของผู้ปกครอง การวางแผนของผู้ปกครองเกี่ยวกับเรื่อง การเรียนของนักเรียน

ในความปกครองและความรับผิดชอบของผู้ปกครอง กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในวิทยาลัยไลซ์เอสเตอร์ จูเนียร์ (Leicester Junior College) ในปี ค.ศ.1960 ผลปรากฏว่าบิดา มารดาของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง จะมีความสนใจ เอาใจใส่ในเรื่องโครงการเรียน การวางแผน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบุตรมากกว่า บิดา มารดาของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ปกครองของเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีความเห็นว่าบุตรของตนไม่มีโครงการเรียน ขาดความกระตือรือร้น ไม่มีโครงการในชีวิต ผู้ปกครองของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำไม่มีความสนใจในเรื่องของการเรียน และการวางแผนอนาคตของเด็กเลย การที่ผู้ปกครองวางแผนเรื่องการศึกษาให้แก่เด็กเรียนแสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองมีความเอาใจใส่ในการเรียนของเด็กซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนการเรียนของนักเรียน

มอริสัน เอส แอชเวิร์ธ (Ashworth 1963 : 3324 - A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนตามที่คาดหวังไว้และต่ำกว่าที่คาดไว้ จะมีพื้นฐานแตกต่างกันในเรื่องต่อไปนี้หรือไม่ กล่าวคือ ระดับเศรษฐกิจและสังคม อาชีพและความมั่นคงในอาชีพของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง โอกาสที่นักเรียนจะอ่านหนังสือและทัศนอาจารย์ โอกาสที่นักเรียนจะศึกษาและค้นคว้าด้วยตนเอง และความร่วมมือของผู้ปกครองที่มีต่อกิจกรรมของโรงเรียน จากการศึกษาสรุปผลได้ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. ผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามที่คาดไว้ มีความเอาใจใส่ ความรับผิดชอบ และความสัมพันธ์กับนักเรียนมากกว่าผู้ปกครองของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าที่คาดไว้
3. แรงกระตุ้นจากผู้ปกครอง เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
4. โอกาสที่นักเรียนได้อ่านหนังสือที่มีคุณค่า และทัศนศึกษาจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแตกต่างกัน

เอส แอล โชปรา (Chopra 1967 : 359 - 361) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับอาชีพของบิดา มารดา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในอินเดีย เพื่อชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของบิดา มารดา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างประชากรเลือกจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อายุระหว่าง 14 - 17 ปี จำนวน 1,359 คน จากโรงเรียนมัธยมในเมืองหลวง 32 โรงเรียน และในชนบทอีก 6 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพเกี่ยวกับวิชาการจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพอื่น อาชีพของบิดามารดาเป็นสิ่งบอกถึงระดับทางสังคมของครอบครัว และมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในด้านการศึกษาของบุตร

หลุยส์ เฮช เวอร์ทิงตัน และโคลด แกรนท์ (Worthington and Grant : 7 - 10) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับผลการเรียนในครึ่งปีแรกของนักศึกษาปีที่ 1 มหาวิทยาลัยยูทาห์ กลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน 2,260 คน เป็นหญิง 990 คน ชาย 1,270 คน ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับฐานะทางเศรษฐกิจสังคม ซึ่งหมายถึงรายได้ของครอบครัวและอาชีพของผู้ปกครองซึ่งเขาได้แบ่งฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครองเป็น 3 ระดับ คือ ระดับสูง ระดับกลาง และระดับต่ำ การวิจัยพบว่าผู้ปกครองระดับกลางและระดับสูง ให้การส่งเสริมการเรียนของเด็กในความปกครองสูงกว่าผู้ปกครองที่มีฐานะ เศรษฐกิจและสังคมต่ำ ผลจากการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองที่มีฐานะ เศรษฐกิจและสังคมต่ำมีรายได้ไม่เพียงพอในการสนับสนุนการเรียนของเด็กในปกครอง หรือเนื่องมาจากต้องการใช้แรงงานของเด็กในการประกอบอาชีพ

ฟาฮ์ท ชาห์ (Shah 1971 : 6688 A) ได้ทำการวิจัยเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางสังคมและจิตวิทยา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ระดับ 10 - 12) ในละฮอร์ (Lahor) ปากีสถานตะวันตก จำนวน 540 คน โดยใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ ผลจากการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างอาชีพของผู้ปกครอง ค่าใช้จ่ายในการเรียนของเด็ก

ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ความสนใจของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่เกี่ยวกับการศึกษาของนักเรียน และมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ เด็กที่มาจากครอบครัวพ่อแม่ ผู้ปกครองยอมรับและเข้าใจในตัวเด็ก

จาก เอกสารและผลงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าผู้ปกครองจะมีบทบาทสำคัญที่สุดต่อพัฒนาการทุกด้านของนักเรียนแล้ว ผู้ปกครองยังเป็นตัวแปรที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งใน ขบวนการศึกษา และมีความสำคัญมากเกี่ยวกับชีวิตในวัยเรียนของนักเรียน เพราะการที่นักเรียน มีผลการเรียน เป็นอย่างไรนั้นมักจะมีสาเหตุมาจากผู้ปกครองเป็นส่วนใหญ่ ผลงานวิจัยหลายเรื่อง ได้แสดงให้เห็นว่าการที่ผู้ปกครองให้การสนับสนุน และเอาใจใส่การเรียนของนักเรียนจะทำให้ นักเรียนมีผลการเรียนสูง ส่วนการที่ผู้ปกครองละเลย ขาดการเอาใจใส่ในเรื่องการเรียนของ นักเรียนก็ทำให้ นักเรียนมีผลการเรียนต่ำ ดังนั้นผู้ปกครองจึงควรตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตน ที่มีต่อการศึกษาของนักเรียน ด้วยการส่งเสริมให้นักเรียนได้ประสบผลสำเร็จสูงสุดในด้านการ เรียน